

# Kan kärleken mellan man och kvinna skiljas från annan kärlek?

**PÅSTÅENDET ATT ÄKTENSKAPET** har en särställning som samlevnadsform är föremål för ständiga attacker och kritik i vår tid. Hur kan det komma sig? Och varför står kyrkan så dåligt rustad att försvara den klassiska inställningen? För att svara på frågan skall vi försöka sätta in den i ett större perspektiv och se vad som hänt med synen på kärleken.

## DET HÖGSTA GODA?

Kärleken mellan man och kvinna är för många människor det högsta goda, det mest eftersträvarsvärda och värdefulla som livet har att erbjuda. I populärmusik finns inget mer självklart tema för sången än kärleken. Kärlekens attraktion besitter en obändig styrka och utgör en ständig aktualitet i en människas liv. Därför förblir den besungen och prisad. Kärlekens komplikationer, baksidor och svårigheter är ett lika vanligt ämne i visa och aria. Attraktionskraften i amerikanska Hollywood-filmer ligger huvudsakligen i kärleksmotivet. De sympatier hos biobesökare eller TV-tittare som byggs upp under handlingens gång syftar ofta mot mannens och kvinnans successiva närmande och slutliga kärleksförening.

Många är de stora profeter inom kultur och media som i ord eller handling skulle välja att tala om just kärleken som livets högsta goda och mening. Även många kyrkans företrädare stämmer in i den kören – låt vara med ett eventuellt tillägg i form av den religiösa dimensionen. Det finns knappast något bibelavsnitt som är så älskat och läst utanför kyrkan som Paulus ord till kärlekens lov (1 Kor. 13 kap.).

Och visst finns det anledning att hålla med

och stämma in i kören. Kärleken är det högsta goda – just som Paulus skriver. Likväl överensstämmer den nutida uppskattningen och uppfattningen om kärlek inte helt med den kristna. Det finns några viktiga skillnader. När det idag talas om kärlek refereras i huvudsak till mellanmänsklig och närmare bestämt heterosexuell kärlek. Det är mindre ofta som det är tal om människans kärlek till Gud. Än mera sällan gäller det frågan om Guds kärlek till människan.

## OVISSHET OM GUD

Kärleken mellan Gud och människa är verkligheten inte ett givet fokus för den nutida människan – som det är för den kristna människan. Vad kan det bero på? Jag tror att det beror på att Guds närvaro i människans värld upplevs som högst osäker. Guds verklighet uppfattas inte som grundläggande eller säker utan som eventuell. Den är snarast hölj i dunkel. Det är över huvud taget oklart om Gud alls existerar. Några anser att det är något vi helt enkelt inte kan veta. Det är agnostikerns ståndpunkt. Visshet kan endast nås i fråga om den horisontella mänskliga passionen och kärleken. Andra menar att människan är ett ensamt stoftkorn i ett tomt och ödsligt universum. Det finns ingen Gud eller Skapare som ligger bakom denna världen. Utan mål och mening färdas människan mer eller mindre tappert fram mot sin egen nära förestående undergång och död. Mot den bakgrunden finns skäl att ställa den reto-

*För den nutida människan är det över huvud taget oklart om Gud alls existerar.*

riska frågan: Vad finns att värma sig vid i vantan på det ofrånkomliga slutet – annat än kärlekens eld och glöd?

I detta mörker blir den mänskliga passionen det ljus som lyser upp tillvaron, ett vitt bloss mot en mörk himmel. Det glimmar till en kort stund för att sedan avta i styrka och slutligen helt slockna. Även i människans korta liv kan passionstiden bli kort. Ibland brinner passionen längre och kan bli livsvarig. Men ofta blir den kortare än så.

Annorlunda är det med den passionstid som avslutar kyrkoårets fasteperiod. Det är inte människans kärlek vi möter där (– annat än genom att Gud är människa i Kristus) utan Guds kärlek till människan. Guds kärlek som den kommit till uttryck i Kristi vandring upp mot Jerusalem och hans avrättning på Golgata är inte en mellanmänsklig passion och kärlek. Det är i första hand en kärlek med vilken Gud älskade världen så att han gav ut, ja offrade, sin Sons liv. Denna Guds kärlek är i jämförelse med människans korta passion ojämförligt mer varaktig och hoppingsande.

Tyvärr har den nutida människan inte rum för denna Guds kärlek. Den platsar inte här på grund av den osäkerhet och förmenta "ovetenskaplighet" som är förknippad med den Osynliges existens och handlande i människoriket. I den värld där människan har blivit allt, finns inte plats för Gud. Han får maka på sig. På sin höjd får han ett erkännande i de troendes krets. När Gud på så sätt är satt på undantag blir – föga överraskande – frågan om vår kärlek till honom och vice versa mindre relevant.

Men ovissheten gäller inte bara Skaparens vara eller icke vara. Även moralens giltighet blir föremål för den nutida människans tvivel. När den osäkerhet som vidlåder Gud, hans existens och utmärkande drag uppfattas så stor som upplysningen har fått oss att tro, gäller naturligtvis detsamma hans lag. Någon tillförlitlig beskrivning av Gud och hans egenskaper är

kanske inte möjlig? Någon objektiv, i Guds eget oföränderliga väsen förankrad, moral kan inte heller formuleras. Om Gud är den okände eller helt annorlunda, är det inte särskilt följdriktigt att förespråka hans lag som rättesnöre. Vad är det som säger att den i så fall skulle passa för människan? Så leder den metafysiska dimman direkt in i ett moraliskt dis.

Tillämpat på kärleken medför det att för den mänskliga kärleken gäller inte några objektiva, oföränderliga ramar eller regler. Det är fritt fram för envar att gestalta passionen efter eget tycke och smak. Den juridiska regleringen av "den mänskliga kärleken" ter sig från sådana utgångspunkter inte som ett principiellt problem utan närmast som ett praktiskt.

#### KÄRLEK I BIBELN

Med den kristna synen är det annorlunda. Utgångspunkten kan vara identisk: Kärleken är störst. Men vi talar här inte om en idé, kärlekens idé som står över Gud. Kärleken är inte förankrad i en idévärld som Platons. Den är förankrad i Guds väsen. "Gud är kärlek", säger Johannes (1 Joh. 4:8, 16). Eftersom Gud alltid funnits, och kommer att finnas, är också kärleken evig. Den är inte ett främmande inslag i en kall och ödlig värld. Kärleken är ursprunglig. Den blir inte bara ett bloss som helt kort glimmar till i den kosmiska natten. Den blir den eviga sol som lyser upp världen för både onda och goda.

Man kan tycka att ett för människan utmärkande drag som kärleken egentligen borde betraktas som något av en främmande fågel i ett kallt och likgiltigt universum. Kärleken är inte ursprunglig eller evig utan snarast ett udda och tillfälligt inslag i kosmos. Annorlunda ter det sig ur kristen synvinkel: Människan älskar därför att Gud älskar. Människan är ju skapad till Guds avbild. Hur skulle människan kunna vara en bild av kärlekens Gud om hon inte älskade? Människans kärlek är inte ett

främmande eller förvånande inslag i världen utan en naturlig och följdriktig komponent i tillvarons struktur.

Bibeln är mycket tydlig med att människans första prioritet skall vara kärleken till Gud (5 Mos. 6:5, Matt. 22:37–38). Kärleken till nästan kommer i andra hand (Matt. 22:39). På denna punkt ser vi att vår kultur får vilse och har fått det alldeles på huvudet. Det är inte den mellanmännsliga kärleken som är det högsta eller främsta i livet. Den första prioriteten är kärleken till Gud. Finns inte den blir allt fel och går till slut åt helvete. Den moderna människans förnekelse av Guds existens och av vår skyldighet att älska honom är vår kulturs största misstag. Häri ligger orsaken till en mängd problem, ofrihet och ohälsa i vår värld. Ett gott och välsignat liv tillkommer endast den som älskar Gud först och lyder honom (5 Mos. 28:1–14, Ords. 10:27, 14:27, 19:23).

Ur både skapelse- och frälsningsperspektiv måste betonas att denna människans kärlek till Gud förutsätter och föregås av Guds kärlek till människan. Det börjar alltså inte med *människans* kärlek till Gud. Det börjar med *Guds* kärlek och nåd till sina skapade varelser och främst till människan. Man brukar tala om Guds förekommande nåd eller kärlek. Den föregår vår kärlek till Gud och förutsätter eller bygger på hans godhet till oss. "Kärleken består inte i att vi har älskat Gud utan i att han har älskat oss ..." (1 Joh. 4:10–11, Rom. 5:8).

#### KÄRLEKEN TILL GUD

När det gäller människans kärlek till Gud är det så, att den kommer till uttryck inte enbart i människans bön och tack, lovsång och tillbedjan direkt riktad mot Gud. Den måste komma till uttryck också genom att rikta sig mot nästan. "Om någon säger att han älskar Gud och hatar sin broder, så är han en lögnare. Ty den som inte älskar sin broder som han har sett kan inte älska Gud som han inte har sett.

Ingen kan säga sig älska Gud om han hatar sin broder" (1 Joh. 4:20). Även om det är så att vi älskar Gud genom att älska medmänniskan, påminner oss Johannes i versen före om att "vi älskar därför att han först har älskat oss" (1 Joh. 4:19). Kärleken till nästan skulle därför alltid vara ett uttryck för kärleken till Gud. I den bibliska världsbilden förutsätter och bygger kärleken till nästan med andra ord på kärleken till Gud.

Den bibliska kallelsen från Gud till kärlek gentemot nästan är mycket vardaglig och jordnära. Den koncentreras därför å ena sidan till den egna familjen, till maka och barn, och å den andra till arbetet. För den kristne rinner det därutöver enligt Guds anvisning upp ett särskilt kärleksflöde att kanalisera in i den kristna församlingen eller gemenskapen.

#### UTMÄRKANDE DRAG

Till kärleken mellan man och kvinna är i det bibliska perspektivet knuten en unik funktion och dimension. Och då tänker jag inte på det könsliga umgänget och samlaget i sig – utan på vad som ligger i dess förlängning – en ny generation. Här finns förunderliga skaparkrafter nedlagda. Föreningen mellan en man och kvinna rymmer en stor potential för tillväxt och produktivitet. Kärleken är – så förstådd – en stark, livsalstrande kraft.

Sådana tillväxtmöjligheter utgör den dimension som saknar motsvarighet i andra mänskliga relationer liksom i människans värld i övrigt. Det går att älska sina barn, att se upp till en avhållen musiker, att sälja allt för att ge till de fattiga, men den mänskliga kärleken rymmer i dessa fall inte samma unikt skapande och reproducerande kraft som den heterosexuella kärleken.

Det är på detta sätt den är unik. (Den kan och bör därför avskiljas eller – med ett annat ord – helgas särskilt.) Det går därför att skilja denna kärlek från annan kärlek och det är rik-

*Till kärleken mellan man och kvinna är i det bibliska perspektivet knuten en unik funktion och dimension.*

tigt att göra det – ur just detta perspektiv. Den heterosexuella kärlekens livsalstrande dimension skiljer ut den från annan mänsklig kärlek. Det är med andra ord ett av den heterosexuella kärlekens utmärkande drag.

En sådan på livsalstringsmöjligheten grundad diskriminering borde vara invändningsfri för det öppna sinnet. Det är på det sättet möjligt att i objektivt avseende skilja heterosexuell kärlek från annan mellanmänsklig kärlek. Det blir en väl motiverad diskriminering och åtskillnad.

Vår tids människor har emellertid valt att (något selektivt) bortse från denna för den heterosexuella kärleken unika dimension.

I stället fokuseras på kärlekens känslolägenhet, uppriktighetshalt eller äkthetsgrad. Strålkastarljuset riktas i det nutida synsättet på kärlekens subjektiva sidor. Man menar numera att kärleken har frikopplats från dess objektiva sidor – till den grad att vi helt kan bortse från dem. Det är emellertid en stark förenkling och håller vid ett närmare betraktande inte alls. Den heterosexuella kärlekens objektiva sidor stavas nämligen alltjämt befruktat ägg, graviditet, barn, barnomsorg, skola, moped och körkort, mat och kläder, fotboll och handboll, hopprep och ridning. Och när vi inte vill att det skall vara så eller kan leva med det, får vi skriva preventivmedel, abort, adoption eller familjehemsplacering m.m.

Det går inte an att bortse från kärlekens objektiva dimension, livsalstringen, prokreationen. Från kristen synpunkt är detta inte heller en förbannelse – som det ibland nästan kan låta. Häri ligger i stället måhända den allra högsta kallelse med att vara människa, nämligen att få förmånen att föra livet vidare, att få ge nytt liv. Denna stora uppgift och höga kallelse skall därför inte förnekas eller förträngas. Den skall bejakas, högaktas och välsignas. Se där hur grovt felaktigt vår tid tänker!

## ÄR DET EN PRIVATSAK?

Den kristna synen kan därför med fog vägra att skilja sexualiteten från livsalstringen eller fortplantningen. Det lilla människolivet är ett ömtåligt ting. Det ligger mjukt, varmt och tyst inbäddat i kvinnans sköte i månader. Det växer så det knakar och spritter till ibland av lust och liv. Kanske modern mår illa, har det tungt och besvärligt. Därom vet barnet intet, där det guppar omkring i sin lilla skyddade värld. Kanske mamma inte kan arbeta, måste snittas eller riskerar sitt liv i processen. Är detta en privatsak?

Så fortsätter det när den nyfödde fortsätter sitt liv utom livmodern. Barnet kräver mycket tid och uppmärksamhet. Måste inte mannen arbeta för uppehållet om kvinnan inte kan? Behöver inte mamma goda råd av väninnor, syskon och sin egen mor? Krävs inte hjälp av läkare, förskola, skola, fotbollsörening, apotek och kyrka? Skulle inte mannens och kvinnans val i sexuella hänseenden få konsekvenser för omvärlden? Är det en sak endast dem emellan?

Om förhållandet bryts ned, faller sönder eller går i kras, är det fortfarande en privatsak? Det skulle inte finnas något behov av bestämmelser i lag om vårdnad, umgänge och underhåll? "Vi klarar oss utan äktenskapets offentlighet. Detta sköter vi själva. Det är en sak endast mellan oss." Men om det inte går att komma överens sinsemellan – är det då den starkes (mannens?) rätt som skall gälla? Eller finns anledning att snegla i lagboken och söka familjerådgivning, biträde hos advokat eller i sista hand att överlämna åt domstol att slita tvisten? Går det då an att säga: "Det är vår ensak och rör ingen annan. Vi klarar oss också utan farmors och farfars hjälp med barnvakt. Vi behöver inte deras julkappar till våra barn eller deras förböner för dem?"

Om än detta vore sant för någon eller några, är det sant på ett mer generellt plan? Guds bud gäller ju – liksom alla andra lagar och regler –

generellt. Även om *vi* kan sköta preventivmedlen, så att abort inte behöver bli aktuellt innan *vi* är verkligen redo för föräldraskap, gäller det för alla? Är det fel av Gud eller hans folk att en visas med en smula ordning och reda? Det är bara att se sig om. Det utförs omkring 35 000 aborter varje år i ett land som vårt. Alla par som har könsligt umgänge är uppenbarligen inte beredda att bli föräldrar. De säger nej tack till barn. Det är en realitet. Är det då ologiskt att kräva att ett sexuellt förhållande skall inledas först efter det att äktenskap ingåtts? Äktenskapet kommer då att signalera för omvärlden: "Vi är beredda att bli föräldrar. Vi tar det här på allvar med livet och att bli föräldrar till en ny människa. Därför berättar vi det ordentligt och offentligt. Det gäller nämligen inte bara oss. Vi behöver er, våra föräldrar, svärföräldrar, syskon, släktingar, barnmorskor, läkare, tandläkare osv."

Att förvärva en fastighet är ingen privatsak. Det är omgärdat med offentlighet och ett kostsamt registreringsförfarande. Det beror på att det inte är en bagatell – utan en stor sak – att köpa hus. Det är inte en sak endast mellan mig och säljaren. Det rör även tredje man, som juristerna säger. Att läsa en kurs på universitet kräver ansökan, ett reglerat antagningsförfarande, betyg etc. Det är inte bara att glida in på en föreläsning. Det är inte en sak mellan mig och föreläsaren. Att bilda familj eller att inleda en relation som kan ge upphov till nya generationer är en långt mer ingripande sak och kan naturligtvis än mindre betraktas som en privatsak.

Att det över huvud taget finns lagstiftning rörande samboende är i sig ett bevis för att samboende inte är en privatsak. Skulle så ha varit fallet hade inte behov av lagreglering funnits. Att det moderna tänkandet trängt så djupt in i den kristna världen att samboende kan övervägas av kristna, är mycket anmärkningsvärt. Det säger något om såväl den sociologiska kraf-

ten i den nutida livshållningen ("världen") som den sociologiska motståndskraften hos Guds folk i vårt land. Det inger med fog stor oro. Det innebär också en kallelse att ge den goda undervisning som blivit en bristvara.

#### EXISTENTIELL GRUND

Jag är rädd att misslyckandet att vederlägga privatsaksargumentet har konsekvenser som är än mer allvarliga än vad som tecknats ovan. Det innebär nämligen en underlåtenhet att erkänna de grundläggande förutsättningarna för min egen och därmed människolivets existens.

Den kristna synen innebär ett nej till att skilja sexualiteten från livsalstringen eller fortplantningen. Men den är inte bara framåtsyftande. Den innebär något än mer grundläggande i det den säger om den enskilda människans existens och förutsättningarna för den.

Det typiska eller utmärkande för en människa är ju att hon har mänskliga föräldrar. Hon har en far och en mor som hon – så småningom – skall överge (1 Mos. 2:24). Det är inte möjligt att tänka sig en människa utan föräldrar. Det finns helt enkelt inte människor som saknar föräldrar! Även om föräldrarna är döda har de funnits. Jag befinner mig i livet på grund av mina föräldrar. Om jag tänker bort mina föräldrar, är jag själv omedelbart borta. Jag upphör att existera. Jag blir till luft. Detta tankeexperiment kan utföras även i förhållande till tidigare släktled. Om jag för en sekund föreställer mig att min farfar aldrig funnits ... Konsekvenserna inser jag direkt. Utan min farfar hade inte min far funnits och utan honom hade inte heller jag kommit till.

Naturligtvis kan detsamma sägas beträffande var och en av min farmor, morfar och mormor. Inget hindrar att tanken förs ytterligare ett steg bakåt i mina anor. På detta sätt blir det uppenbart att min blotta existens är helt avhängig var och en av mina föräldrars, deras föräldrars liksom far- och morföräldrars

*Alla par som har könsligt umgänge är uppenbarligen inte beredda att bli föräldrar.*

*Att hon har  
två föräldrar  
av olika kön.  
Det är konsti-  
tuerande för  
människan.*

blotta existens osv, i en lång kedja av anfäder och dito mödrar ända tillbaka till våra första föräldrar. Summa summarum är en människas existens avhängig att hon har två föräldrar av olika kön. Det är med ett finare ord konstituerande för människan. Jag tror att detta skäl är det djupaste och mest grundläggande för ett av de tio buden. Det är därför det heter: "Hedra din fader och din moder".

Tänkt bort Gud! Allting är borta. Därför heter det: Du skall inte kalla någon annan för Skapare än Skaparen. "Du skall inga andra gudar ha jämte mig."

Vad orsakar min existens som människa? Flera viktiga och nödvändiga förutsättningar finns. Den mest omedelbara är naturligtvis mina föräldrars sexuella förening vid en viss tidpunkt. Det gäller för mig. Det gäller för alla människor. Själva grunden för vår existens är ofrånkomligt förbunden med den mänskliga sexualiteten – utlevd på visst sätt – nämligen mellan man och kvinna.

Här tror jag att vi närmar oss förklaringen till Bibelns inskränkande syn på sexualiteten. Den hör hemma inom äktenskapet men däremot inte utom äktenskapet. Sexualitet är inte bara sexuella handlingar som tillfredsställelse av en biologisk drift – i sämsta fall – eller – bättre – som uttryck för verklig kärlek/tjänande i förhållande till en maka. Den är förknippad med människoblivandet, med vår egen eller andras existens. Det är genom könsligt umgänge som "prokreation", avlelse eller fortplantning sker. Vår kultur har valt att lika konsekvent skilja sexualiteten från "prokreationen", människoblivandet som Bibeln envisas med att hålla ihop dessa två. Det sker genom kravet på att sexuellt umgänge hör hemma inom äktenskapet och att de som önskar ha sådant umgänge har att ingå äktenskap.

Faktum är att vi inte kan beskriva människan utan sexualitetens minsta byggstenar. Människolivet har sin begynnelse i det befruk-

tade ägget – i föreningen mellan en sädescell och ett ägg. Där har vi den mest komprimerade formen av mänskligt liv – och lägg märke till det – intimt och ofrånkomligt förbunden med den könsliga föreningen mellan en man och en kvinna.

Är detta bara ett synsätt eller uttryck för vissa värderingar? Nej, det är det inte. Det är fakta, hårda ofrånkomliga fakta. De beror inte av någons tro eller subjektiva värderingar. Det är en enkel redogörelse för hur vår värld ser ut – oavsett hur man väljer att se på den. Det handlar med andra ord om objektiva förhållanden.

### **SAMMANFATTNING**

Den kristna synen på kärleken mellan man och kvinna är att dess uttryck i könslig förening är konstituerande för vad det är att vara människa. På den grunden kan den skiljas från all annan kärlek. Diskrimineringen är i själva verket förknippad med vad som gör oss till människor. Att vår kultur och tid har kommit att bortse från och därmed förakta detta förhållande talar djupt och allvarligt om den sanning vi kommit att härigenom undertrycka och om den lön vi kommit att omfatta och hylla (Rom. 1:18 b). Det är synd.

**PETER HENRYSSON**

Redaktör för Begrunda